

درگاه

اونش کونده برنشر اولنور

برنجی سنه : برنجی جلد

نومرو : ۶

۵ تموز ۳۳۷

ادبیات تاریخی

اك اسكى تورك - آذرى شاعرى

مسن اوغلر

بو كون المزه موجود و شقهله كوره ايلاك
آذرى شاعرى اوانق اوزره طائيدىن شخص ،
بو بوك مصوف «شيخ عزالدین پورحسن اسفراین» در.
اساساً «اسفراین» توركاردن اولان بو «پور حسن»
یعنی «حسن اوغلو» نك ترجمه حالى حقنده فضله
مماوماغز یوقدر ؛ يالکز ، معروف صوفی «شيخ
رضی الدین علی لالا» خلفاسندن «شيخ جمال الدین
احمد ذاکر» ك مریدی اولوب «مرد عارف و موحد
و مجذوب سالک» اوانق اوزره طائيدىنى بیلورز .
بونون بوانشآت بدتجه بوراده سانكه نه ياپيلدش ؟
هرشى اسكيسی اكی برنده طور و پور ؟ بوتعجكارانه
سؤالر بو صنعت اثری احیا ایدن معمارك مظهرانه
مكافاتی اوله جقدر . ايشته موسیو ث . م . بم مساعی
بو صدده مدح اتش اولور و حقده : « بوتون
معرفی اومعظم اثرك مدحانی . تعجربه منحصراً قلش .
دیکله آلدانیور . بوذات كورمه مشی كه اصل مساعینك
منحصراً اولدنی برلقه نك سورلری ، برآتی غلهر بیلری ،
قوللر ، استحكاملر ، سازج و دیگر برلردر .

احیا مساعی قیددن قاله بارجه لرك نوعنده
اوانق اوزره او قدر دقیقه شناسانه اجرا ایدلدى كه
بوذاتك وزلری وجوده كان اثری تفريق ایدمه مشن .
روم ایل حصارنده ك مساعی اك بو بوك فنی ،
انشائی و صنایع براهمامله اجرا ایدلدى . بونی اشیات
ایدن بوتون و شقهله مساعینك ترقیسی حقنده هرآی
آتش نوطلر ، مساعینك مختلف قسملردن كرك
او كهدن و كرك سوكره دن چكدرلش فوطوغرافیلر
یامده در . بوتون بوناری تصنیف ایدوب چلدلندكدن
سوكره موزة هابون مدیری خلیل بك افندی به تقدیم
ایده جكم .

عهده مه تودیع ایدللكه بكشرف و برن بواشی
اتمام ایدمه جك زمانك اوزاق اولمادینى امید ایدم .
شیمدی بوراده ، قاورانسه مده ك و بلا مده باشبورم .
روماده ك «روسیه منایع نقیسه افاده میسی» شیمدلك
سقط ایتالیان عسکرلرنك اشفانده بولونیور . نظیه
ایدیلرسه ، بالاخره اونك اداره سنی اله آلاجم .
احترامات ... »

عجی كال

فكرلرله برابر بو فكری ده اوكه سوربوردم ،
دیوردم كه : « حصارى خراب خالنده محافظه ایتكه
طرفدارم . بو خرابه شیمدیكى خالنده برافیدمالی كه ،
كوزلرنك آلیشیدنی تمثالك تأثیرینی ویره ییلین .
بوشكل ایکی یوز سنه دن بری بوغاز ایتك حشتم
منظره لری صحنه سنه بر خاصه فارق اولمشدر . بن
حصارك بوكونكى شكلردن هیچ بری دكیشدر .
میجكم . بن فكرمه كوره تعمیر مساعیسی بو حدلر
داخلنده قاللی : ییقلق تیلكسینه معروض قالان
كاركیر ایشلر هر طرفدن اك انچه براعتا ایله تقویه
ایدیلدی ، بو عملیه ده بر زمانكى انشآت اصوللری
كوزه تیلدی ، بوانشآت قابسه اوراده بولنه جق
اسكى طاشلردن وجوده كتیریلدی ، بولنه جق اولان
بیزانس دورندن قاله اوته بری بارچلر تاراجلر
اوستنه قونمالی . »

اشیا اولسون ، طونج اولسون ، سكه ، خالی ،
رسم ، هیکل ، اسكى بنا اولسون بوتون اسكى اثرلر
احیاسنده اعتنا ایدیله جك اك مهم نقطه اسكیللك
تأثیرینی محافظه ایتكدر . بر صنعت اثرینه عصرلر
بخش ایتدیكى نوازش ، یاش وقار و حیثیتی ، رنگ
فارقسی تمامی تمامه محافظه ایدیلدی . يالکز اوانتری
تیلكیه دوشورده تخریبات (معماریده طاشلار ،
دستكار ، ستونلر ده واقع اولدنی كی) اتمام اولونغانلی ،
لكن بو حالده ده ، موجود بارچلرلك شكلكه و طرز
انشاسنه مطابقت ایدیلدی ، حتی قابسه یامالری
قدیم طاش بارچلردن بولالی .

بر اثرك تعمیریه تجدیدی آراسنده بر مناسبت
تصور ایدیلدش . بناءً علیه موسیو ث . م . روم
ایلی حصارینك طیش اولوسنده نلر كورمش ؛ ایکی
ستون ، بیزانسه عائد ستون باشقلری و برقچ طاش
كواله ودها بوكی شیلر . بو بارچلرلك اوریه موقه
قونولدینى ، اوستونلرلك اوستون باشقلرنك دستك
یرینه قوالایلمادقلرنی وستون باشقلرنك اوستونلر
عائد اولمادقلرنی و بوتون بارچلرلك روم ایلی حصارینك
اصل معمارینك هر دورلو رابطه دن مستغنی اولدقلرنی
در حال آلاقی ایچون نه عالم ، نه ده صنعتكار اولمه
لرزم وارددر . هر كك نظرنده آشكاردر كه بونلانی
بارچلر ، بائجه نك اینج تاراجلرینه دیزیله جكلى
كونه قادار ، اوراده موقه ترك ایدیلدیلر . بونقطه نك
دها صراخله توری ایچون ۲۷ عوز ۱۹۱۸ تاریخلی
مخطره می تدقیق ایتك كفیدر . بوتون بو بارچلرله
روم ایلی حصارینك تعمیر آره سنده مناسبت یوقدر
شیمدلك يالکز بارچلرلك حال حاضرده قونولقلاری
او ك اولوده ك طوب آتی صحنانی احیا ایدیلدی .
یامده بونلانی برفوطوغرافی بومنظره یی او كیه كی حالیه
كوسترر .

ذكر ایتدیكم مخطره بوجه یله پیتوردی :
« بومساعی پندكدن سوكره ، زائرلر صورده چقلر :

شكلرینه قره سودالیدی . استانبولی ، بوغاز ایچنی ،
بوتون آناطولی شهرلرنی باشند باشه اعمار ایتك
كی بریدو ایشندش بییط برسانله بحث ایدیلوردی .
پروژه لرنی آجیدنی برگون ، بر طرفدن اسكیللك .
منرى محافظه ، بر طرفنده یامش ، یقیامش شهر
و محله لر منرى یكى بر تورك حناته كوره فصل ونه اسلوبده
احیا ایدمه كنی سوبله دیکى زمان ، چیزدیكى خیالی چر .
چونه نك خطنه دو یامادم . گوزم او كنده یكى بر تورك وطنی
جا نلاندی . مالی نقصانلر منرى سوبله دم . كولومسه دى .
مكرسه اونك ده پروژه لرنی یامش ، بوتون قولا .
یلقلرنی برر ، بر رسایدی . بویدن بویه تورك شهرلری
قورق املیه یاشایان بومعمارل اك لیدنه ساعتارمدن
برنی كچیردم . بومعمار حكومت ، روم ایلی حصارینك
احیاسی ایشنی ویردی . برقچ گون سوكره پروژه .
لرنی یامش ، حصارى خرابه خالنده بوتون اوللری ،
صارماشیه قلری و آغاچلرله ، بكجی اولرله محافظه
و يالکز زمانه مقاومت ایتك ایچون تقویه ایتكى
طاسلارلامش . مساعیسنه قویولدی ، اتمام ایتكه
موفق اولده دهن گیتدی .

مكتوبی اوقونجه آكادمكه بو داهیانه اوسته
و صنعتكار معمارى مضطرب ایدمه جك بر حادثیه
سبب اولشم .
استانبولده ملی اسكیللكلر منزه دایر بر یازم
چیقشدی . بو یازمى فرانسجه (استانبول) ده
نه . م . امضاسله یازى یازان بر ذات نقل ایدمه ك
روم ایلی حصارنده كی احیا ایشدن كندى نقطه نظر
كوره اتمامكارانه بحث اتش . بو بحثدن چوره
قاورانسه خبر اتش .
مكتوبی بو :

« افندم !

« فرانسجه « استانبول » غرنه سنك ۲۸ كانون ثانی
۱۹۲۱ تاریخلی نسخه سنده ، « نه . م . امضالی
« حصاره دایر » عنوانی مقاله به صرف بر تصادف سایه
سند آكاه اولمده . بومقاله دن آكلاشیلور كه قدیم
آبدلرلك احیاسی حقنده ك فكرلرله متفق و بومناسبتله
روم ایلی حصارنده ك مساعی ذكر ایدیلورسكیز .
مساعده ایدرسه كز او كجه او كوزله خاطره یی یاد
ایتدیكیز ایچون سزه تشكرلرمی تقدیم ایدم .
ملككتیزده بكن سنلرمی حقیقی بر سعادت حسیله
عینی زمانده ده درین بر تالمه یاد ایتكده م . اوزاقده
قالان دوستلر : قارشى قلم محبتله دولودر . اونلره
وانلرلك اوقادار سودیكم ملككتلرینه بركون قاووشه
جغی امید ایدیلورم .

مقاله نك صاحی « نه . م . » ه جواب ویرمك
احتیاجندن وارسته م ، او كا قارشى كندیمى مدافعه دن
واز كچورم . ۲۳ كانون ثانی ۱۹۱۸ ده بحیره ناظرى
جمال پاشایه و حصارلر قومیسوننه ، روم ایلی حصارینك
احیاسی ایچون ویردیكم مخطره یی بومناسبتله ذكر
ایتك آرز چوق فائده لی اولور . او مخطره ده بر چوق

شرق ادبیاتی

اوده طغوزنجی عصرده ابراهه ادبیاتی

(الکساندر قوتکه غلندن ترجمه)

شرق روحك ايك يكي محموللرني بو يوك واسكي نمونه لك عيني عينه بر تقليدي نقي ايتك بوكون بر اعتبار حالي المشر در . بو فكر بزمو لغوي كي كورينيور . في الحقيقه بر قاج استندان صرف نظر ايديليرسه عصری شرق شاعری، هانكي ملته منسوب اولورسه اولسون، شهرل تنظيم ايتكي لاعلي التعيين بر نوع حرفت اولوق اوزه نقي المشر در . او، بر شاعر الهامكار دكل، آز چوق بر قدرت ومهارتله طبق بر ترزينك اليسه ديكمسي، بر قوندره جينك قوندره اعمال ايتسي كي نمونه وقابلره كوره ترتيب وتنظيم واشعار ايدن بر صاحب حرفتدر، شرق شاعری صنعت شعر ايجون ازلي بر منبع تشكيل ايدن حيات بشري بر طرفه برافير؛ يالكز فلاسليك اثرلر تدقيق ايدر لك اسكي اولان هنر شيكه حيرت وتقدير ايله باقار، يكي بر شي كشف ايتك بك مشكل اولديني ايجون اونه دنبري موجود، موضوعلر اوزرينه بيرجلا اورمغه چاليشير. اسلوب اونك ايجون هرشيدر. مفهوم ايله شعري كوزلكلي دائما تفريعات قيبندن عد ايله اعمال ايدر . بوندن طولاي مبالغه مزر ديتيليركه شرق شاعرنيك حقيقتده حسن ايتديكي هيچ برشي بو قدر. يالكز باشقه لرنيك اوله حسن ايتديكاري عينا حسن ايدر . يوسف وزليغا كي، ايللا ايله مجنون كي، حضرت محمد، حضرت علي واسكندر ك جهاد و فتوحات جهانكيرانه لري كي بيكرجه دفعه تدقيق ايديلان موضوعلر تكرار تكرار تدقيق ايديلير . آشكار اوله رق كوريلوركه اسكي، موضوعلري پيش استفاده به قويان يكي بحر لر، اسلوبه عائد بعض ترزينانندن صرف نظر ايديليرسه ايلك بحر لر بو اسكي موضوعلره عائد اثرلرني عينا حكاية البشر در . بر اوروپايي بو نوع مقلد آثاردن قابل دكل ذوقياب اوله من . اك يكي بجم مصنوعاتك غريده مظهر تقدير اولميشدن سبيلرندف بری ده بودر . نه ايران ادبياتي حقدده اثرلر وجوده كتيرهن بعض ذوات بو عصر حاضر ادبياتك عمومي اوصافندن باحث قيصه خلاصه لنشري ايله اكثفا ايلكده درلر . بناء عليه عصر حاضر بجم يارانايي نك، مستشرقلر ك قسم اعظمي ايجون مجهول قالسي موجب استغراب دكلدر .

۱۹نجي عصره عائد اوچ ويا درت شاعر ايراني اسماريله طاقمده يز . نيقولاس بونلردن (قاتقي، نعميوسروش) ي ذكر ايدور . بولاقي، فلاسليك اثرنده قاتني آيوني كس بر شاعر مشهور اوله رق توصيف دن بشقه مشار اليك فعاليت شعريه سي حقدده ايضاحات و بره ميور . يز بوسطرلرده قاتني ايله برابر عصري بجم شعرنيك بر قاج يو يوك سپاسني كوستره جكز .

قاتني پاخود اسم حقيقيه حبيب الله الفارس

مقدمه

دونه كي بو عيتك شفقتدن ؟
كيتسه كي اقاليم ليله ؟
بزدن دها اول ايريشلر
آغلار بوكون اولتي خيله .

— دونكمي، نه ممكن كرى دونك،
دوشديه كوكلر بو ملاله،
بر آلدنر، اقلردن اوزاعش
ظلمت بزى چككنده وصاله.

احمد هاشم

لهجايي تدلياته اوغرايه رق - غربي آناطولي به ده

سرايت ايتسي امكاني ده يوق دكلدر .

بو خصوصده مبهم فالان ديكر بر نقطه ده وزن وشكل مسئله سيدر . عجباً « حسن اوغلو » توركيه منظومه لرني « احمد يسوي » طرزنده بجا وزنيايي يازدي ؟ يوقسه، اساساً بك مائوس اولديني وفارسي شعرلنده قولانديني بجم اصول نظميه سي اتباع ايتدي؟ المزده هيچ بر توركيه اثرى بولونماديني جهنله بوني شيمدليك قطعي بر صورتده حل ايتك امكانمزد . آنجاقي، « رضى الدين على لالا » نك « احمد يسوي » ايله مناسيتي دوشونولورسه، « حسن اوغلو » نك هر حالده او بو يوك تورك متصوفنك اثرلرينه بيكانه قالمادينه وحتي بديكده اونك اثرينه افتنا ايددر لك توركيه آثار صوفيانه وجوده كتيرديكنه حكم ايديله بيلير . فارسي شعرلنده كي « بور حسن » مخلصني توركيه اثرلنده « حسن اوغلو » نه چورم جك قدر ملي لسانه اهتام كوستردن بوصوفي شاعر، صنعت غايه سندن زياده تورك كنله سته كندى لسانيله تصوف اساسلرخي آكلامق غايه سنى تعقيب ايتديكندن، لسان خصوصنده اولديني كي وزن وشكل خصوصنده « خواجه احمد يسوي » يه اتباع ايتشدن طن قطعيسنديز. باشقا تورلو، توركيه ديواني آذربايجان و شرقى آناطولى ساحه سنده بو قدر قيمت قازانماز دى . بز اوحوالده بايلاجق تدقيقات نتيجه سنده هر حالده وقتيله بو قدر شهرت قازاعش بر شاعر ك اثرلرينه تصادف ايديله بيله . جكني تخمين ايدبيورز . بو تقدريده آذرى ادبياتك اك مجهول بر دورده سي بردن بره شور ايرايده جكدر .

دارالفنون تورك ادبياتي تاريخي مدرسه

كوسبيلي زاده محمد فؤاد

جيانى ومناقبى لايقيه مضبوط اولان « شيخ رضى الدين على لالا » نك « ۶۴۲ » ده وفات ايتديكني دوشو. نورسه ك، اونك هر يديك هر يدي ۷۰۰ تاريخلنده وسكزنجي عصر ك ايلك سنه لنده ياشامش عد ايديله بيلير . اساساً تورك اولوق اعتباريله افاده سي بر قانداها قيمت كسب ايدن « دولتشاه بن علاء الدوله بختيشاه الغازي السمرقندي » بو ذاك مكمل بر شاعر اولوب توركيه وفارسي شعرلر يازديني، ديه ايتك آذربايجان و رومده بك مشهور اولديني، توركيه ده « حسن اوغلو » فارسده يته عين معنايه اولان « بور حسن » تخلص ايتديكني بيلديريور . « دولتشاه » نك ذكر ايتديكي فارسي بر غزل، بو تورك متصوفنك سائر اثرلري حقدده آز چوق بر فكر و بره بيله جكي جهنله عينا نقل ايتك :

شوخ و بيزم فتادست نكازم چكتم
برد اندیشه او صبر و قرارم چكتم
سر زش ميكندم خلق كه زارى تاكي
من دل سوخته چون عاشق زارم چكتم
ماه روم چو بديدار نيامد روزي
شب تاريك ستاره نشيارم چكتم
بار دل برو واپدداخت بدلداری من
او زمن فارغ ومن بي دل ويارم چكتم
غم معشوق در افكند زيارم چكتم
كشت از عشق پريشان سروكارم چكتم
چون خدادر دو جهان روى نكو دارد دوست
من كه پور حسن دوست نكازم چكتم

بو غزلدن واساساً معروف بر متصوف اولماسندن آكلاشيلوركه « حسن اوغلو » نك اثرلري هر حالده صوفيانه برماهيته در . « سنائي نك، « مولانا » نك وساير بو قبيل بو يوك ايران متصوف - شاهرلرينك تاثيراتي آلتنده قالديني بو برنك غزلدن بيله بك ايني آكلاشيلور . دو قوزنجي عصرده بيله آذربايجان و آناطولى توركلري آراسنده حالاديواني معروف اولان بو يوك بوشايرك سائر فارسي شعرلري موجود ايديه ده توركيه اثرلرني مع التأسف بيلمورز .

سياسي و معنوي قاريشق قظر، بحر انلر نتيجه سنده طريقتلر ك قولله نديكي، تصوف اثرلرينك چوغالديني بر دورده نيشه رك، اثرلرني آذربايجان و آناطولى توركلري آراسنده عصرلرجه ياشانان بو شاعر ك هر حالده آذرى لهجه سنى قولانديني محقددر؛ باشقا تورلو اولسه « آذربايجان » و « روم » ده شهرت قازانمسي امكانمزا ولوردي . بزجه « روم » دن مقصد آذرى لهجه سنك حكمران اولديني « شرقى آناطولى » ساحه سي ديمكدر . بو اعتبار ايله « عاشق چلي » نك اونجي عصرده غربي آناطولى ده معروفيتي سويله ديكي « حسن اوغلو توركولرى » نى « عز الدين پور حسن اسفراخى » يه عطف ايتك قابل دكل كي كورنيور . مع مانيه بو اثرلر ك اوزون مدت شرقى آناطولى ده ياشادقندن موكر، مؤخرأ - خلق آراسنده براز